

3. Дробітько Н.А. Оцінка та діагностика конкурентноспроможності підприємств. Автореф. дис... к-та екон. наук: 08.06.02 / Н.А. Дробітько; Харківський держ. екон. ун-т. – Харків, 2002. – 20 с.
4. Загородній А. Аналіз сприятливості факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства для реалізації інноваційної стратегії / А. Загородній, В. Чубай // Вісник Тернопільського національного економічного університету. Науковий журнал. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – №2. – С.96–101.
5. Ковальська Ю.Г. Формування конкурентної стратегії підприємства. Автореф. дис... к-та екон. наук: 08.06.01 / Ю.Г. Ковальська; Європейський ун-т фінансів, інформ. систем, менеджменту і бізнесу. – К., 2004. – 26 с.
6. Попков Д.В. Управление конкурентоспособностью организации по стадиям ее жизненного цикла. Дисс... к-та екон. наук: 08.00.05 / Д.В. Попков; Санкт-Петербургский ин-т управления и права. – СПб., 2007. – 148 с.
7. Berger T. Concepts of National Competitiveness / T. Berger // Journal of International Business and Economy. – 2008. – Vol. 9. – No 1. – P.91–111.
8. Peteraf M. The Cornerstones of Competitive Advantage: A Resource-based View / M. Peteraf // Strategic Management Journal. – 1993. – Vol. 14. – No 3. – P.179–191.
9. Prahalad C.K. The Core Competence of the Corporation / C.K. Prahalad, G. Hamel // Harvard Business Review. – 1990. – Vol. 68. – No 3. – P.79–93.
10. Wernerfelt B. A Resource-Based View of the Firm / B. Wernerfelt // Strategic Management Journal. – 1984. – Vol. 5. – No 2. – P.171–180.

ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА В РИНКОВИХ УМОВАХ

*Розкокоха В.П., магістр,
Солодовник Л.М., д.т.н., професор
Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», Україна*

До найважливіших економічних категорій, які характеризують ефективність діяльності підприємств, відносять рентабельність. Рентабельно працює підприємство тоді, коли воно отримало надлишок над витратами на виробництво продукції у вигляді доходу. Актуальність і значущість цієї наукової роботи обумовлена корінною перебудовою та сучасними вимогами динамічного розвитку національної економіки, що базується на глибоких змінах ринку споживачів продукції промислових підприємств через коливання попиту на неї. Отже адаптація відомих та розробка нових шляхів підвищення рентабельності є основними завданнями економістів підприємств.

Розглянемо один із шляхів підвищення рентабельності – диверсифікацію виробництва. Дослідження виконано на прикладі ПАТ «Донецький електротехнічний завод», який виробляє обладнання для передачі та розподілу електричної енергії. Підприємство виготовляє та постачає електротехнічне обладнання практично в усі регіони світу. Виробнича і випробувальна база дозволяє забезпечувати виготовлення продукції за прогресивними технологічними процесами і на сучасному обладнанні з необхідним контролем якості, виконувати випробування виробів у повному обсязі, передбаченому національними та міжнародними стандартами. Названий завод постачає вимірювальні трансформатори, комплектні розподільчі пристрої, електродвигуни та трансформаторні підстанції.

Аналіз економічних показників функціонування ПАТ «Донецький електротехнічний завод» свідчить про прибутковість підприємства впродовж досліджуваного періоду часу (2009–2011 рр.). У 2010 р. рентабельність продажів підприємства становила 2,77%, що в порівнянні з показником 2009 р. (5,34%) майже вдвічі менше. Темп зниження цього показника – 52%, свідчить про те, що рівень прибутків акціонерного товариства з кожної гривні продажів знизився на 48%. У 2011 р. спостерігалось різке підвищення показника рентабельності до рівня 2009 р.: в абсолютному значенні він склав 5,49%, звідки рівень темпу приросту показника в порівнянні з попереднім роком – 98%.

Рентабельність активів підприємства коливалася також у великому розбігу – від 2,22% у 2009 р. до 5,19% у 2010 р. (2,42% у 2011 р.), тобто темп приросту зазначених показників рентабельності протягом 2009–2010 рр. дорівнював 134%, а порівняно з цим показником 2010 р. темп зниження рентабельності у 2011 р. склав 53%.

Оцінена також зміна рентабельності капіталу. На підприємстві, що розглядається, вона стабільно збільшується: 2,33% у 2009 р., 5,46% – 2010 р., 5,09% – 2011 р., що відповідає темпу приросту цих показників у 2010 р. 135%, а в 2011 р. – 119%. У той же час рівень рентабельності капіталу у 2011 р у порівнянні з цим рівнем у 2010 р. зменшився на 7%.

Виходячи з аналізу технологічного процесу та режиму роботи підприємства, ступеня завантаження робочого устаткування, був зроблений висновок про можливість і доцільність збільшення обсягу випуску електротехнічної продукції. Основою для такого висновку були результати аналізу збуту продукції у 2010 р. Попит на продукцію заводу збільшився в середньому на 7%, у тому числі, на вимірювальні трансформатори – на 4%, комплектні розподільчі пристрої – на 2%, камери збірні одностороннього обслуговування – на 3%; роз'єднувачі – на 1%. Таке збільшення попиту, передусім, викликано появою на ринку нових споживачів продукції. Їх виникнення пов'язане з реконструкцією, модернізацією й відкриттям нових заводів і фабрик важкої і легкої промисловості, різнопрофільних торгових комплексів, які для забезпечення свого функціонування на технічному рівні використовують новітні технології в галузі електропостачання, тобто є потенційними клієнтами підприємства.

Збільшення обсягів товарної продукції на 7% призвело до збільшення витрат на сировину і матеріали на 2%. Витрати на оплату праці залишилися незмінними в результаті впровадження раціональної організації виробництва на підприємстві та автоматизації праці, що дало можливість вивільнити 10% штату працівників основного виробництва. Загальнозаводські та цехові витрати збільшилися (на 1%), адміністративні витрати залишилися без зміни, а витрати на збут зросли (на 0,5%). В цілому, повна собівартість продукції для нового обсягу виробництва збільшиться на 4,5%. Проте, вказане збільшення обсягу виробництва дало можливість збільшити прибуток підприємства на 3,3 млн грн.

Бренд ПАТ «Донецький електротехнічний завод» відомий у багатьох країнах світу як стабільний і провідний серед клієнтів та партнерів підприємства. Позитивний імідж продукції, її висока якість та наявність на підприємстві новітньої виробничої і випробувальної бази, що забезпечує випуск продукції на сучасному технологічному обладнанні, частина якого підходить не тільки для виробництва трансформаторів, але й продукції іншого напрямку – комплектуючих для промислового холодильного устаткування – дає можливість керівництву заводу детальніше розглянути проект впровадження інноваційних заходів по диверсифікації та розширенню асортименту за рахунок введення в виробництво нової лінії електродвигунів для холодильних камер, пускозахищаючої апаратури для холодильного устаткування та в'єтових і ізольованих колодок.

З метою виявлення доцільності впровадження заходу спеціалісти-маркетологи, економісти підприємства провели суспільний маркетингово-економічний аналіз ринку промислового холодильного обладнання України. На даний період часу на національному ринку діють п'ять великих фірм-виробників холодильного обладнання, що випускають аналогічну продукцію:

- «Danffos», Німеччина: обсяг продажів – 18 000 шт./рік; сегмент ринку – 20%;
- «Vidzer», Німеччина: обсяг продажів – 15 000 шт./рік; сегмент ринку - 14% ринку;
- «Monevroke», Франція: обсяг продажів – 13 500 шт./рік; сегмент ринку – 12% ринку;
- «Fraskould», Іспанія: обсяг продажів – 13 200 шт./рік; сегмент ринку – 15% ринку;
- «Мелітопольський завод холодильного обладнання», Україна: обсяг продажів – 16 300 шт./рік; сегмент ринку – 19% ринку; інші виробники: сегмент національного ринку – 20%.

У результаті розширення національної галузі легкої промисловості, де застосовується холодильне обладнання, на ринку прогнозується підвищення попиту на комплектуючі на 5%.

Загальний обсяг продажів іноземних компаній не задовольняє повністю попит, який виник на продукцію. Тому ПАТ «Донецький електротехнічний завод», з метою отримання додаткового прибутку і виходу на нові ринки збуту, вирішив диверсифікувати виробництво, випускаючи електрозапчастини для холодильного устаткування.

За результатами розрахунків, проект диверсифікації виробництва варто впроваджувати, оскільки чистий дисконтований дохід (ЧДД) при коефіцієнті дисконтування $r=15\%$ та $r=20\%$ більше нуля, а індекс рентабельності вище за одиницю. Але треба врахувати, що при $r=15\%$, вказаний дохід (в сумі 14251,2 тис. грн) більше цього доходу при $r=20\%$ (12228,5 тис. грн, що на 2022,7 тис. грн менше); рівень індексу доходності в першому випадку на 0,5% вище, ніж у другому варіанті. Отже, доцільніше прийняти проект, в якому $r=15\%$.

Таким чином, використання відносних показників ефективності як рентабельність продажів, активів або капіталу, а також абсолютних показників (собівартість, прибуток) дозволяють проаналізувати сучасний економічний стан підприємства, спрогнозувати головні тенденції його розвитку та розробити окремі практичні рекомендації щодо його поліпшення.

Враховуючи динамічність підприємницького середовища, в якому працюють сучасні промислові підприємства, науковий інтерес мають дослідження, спрямовані на визначення важелів впливу на рентабельність. Як свідчать розрахунки щодо пропозицій підвищення рентабельності діяльності ПАТ «Донецький електротехнічний завод», позитивна динаміка показників рентабельності діяльності підприємства залежить від можливостей збільшувати обсяг виробництва конкурентоспроможної за технічним рівнем продукції, а також впровадженні стратегії її диверсифікації. Це дозволяє отримати, окрім економічного ефекту у вигляді доходів, соціальний ефект, що полягає в підвищенні рівня продуктивності праці робітників, а, отже, й обсягів їх заробітної плати, збереження наявних та утворення нових робочих місць.

Підвищення рентабельності промислового підприємства забезпечується врахуванням в процесі розробки практичних заходів сукупного взаємодоповнюючого потенціалу підприємства щодо використання його матеріальних (виробнича інфраструктура) та нематеріальних активів (технології, імідж, партнерські відносини).

Використані джерела:

1. Закон України «Про електроенергетику» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Карандакова І.Г., Левковець П.Р. Моделі вдосконалення інвестування компаній електротехнічного сектору України. – К.: УТУ, 1999. –147 с.
3. Ковальчук В.І. Економіка підприємства: навчальний посібник. – К., Знання, 2008. – 679 с.
4. Крайник О.П., Барвінська Є.С. Економіка підприємства. – Львів, ІВЦ «Інтелект-захід», 2003. – 208 с.
5. Семернікова І.О., Мешкова-Кравченко Н.В. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Херсон: Олді-плюс, 2007.
6. Частоколенко І.П. Технологічні інновації в системах енергетики і їх вплив на економічне зростання // Вісник НУ «Львівська політехніка». Логістика. – 2003. – №472. – С.531–537.

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Ротанов Г.М., к.е.н., доцент

Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, Україна

Промисловість України знаходиться на шляху виходу з кризового стану. Закріплення позитивної динаміки показників, що намітилась останнім часом, її ефективне функціонування є однією з найважливіших задач національної економіки. Її вирішення значною мірою залежить від розвитку інноваційної діяльності і використання ефективних ринкових механізмів управління. Однак низький технічний і організаційний рівень